

MONOGRAFIC

aran

ATH DIA

Universitat Politècnica de Catalunya
RC 467.1/933
Servei de Biblioteques
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

Gèr deth 2008 - Número 21

TORISME
PASSEN E
VEIGUEN

Te portam **SEGRE** en çò de tònn

mès

Cada dia as **mès** auantatges entà abonar-te-i

mès economic.
Important descomide sus eth prèt de portada.

mès comòde.
Cada dia poiràs ayer **SEGRE** a on tu volgues, en casa, al quòisc, en trebalh...

mès flexibilitat.
Er abonat causís se quin ei eth sòn periòde d'abonament, de deluns a dimenge, de deluns a diuendres, annau, semestrau, trimesadèra, eca. Tanben mos adaptam as tues vacances.

mès auantatges en club der Èish.
Descompdes e aufèrtes especiaus en entrades en teatres, actuacions musicaus, cinèma, musèus, eveniments esportius...

mès innovaciòn, **SEGRE** digitau.
Abonament e accès gratuít en toti es servicis de pagament compresa era emerotèca a compdar de 1995 (55 euros / an).

mès beneficiaris per abonament.
Per un abonament, enquia tres membres dera família pòden sollicitar eth carnet e servir-se de toti es sòns auantatges.

Informa-te'n:

SEGRE

973 24 80 00

de deluns a diuendres
de 09.00 h a 13.00 h
e de 16.00 h a 19.00 h

4

Torisme

Eth torisme aué ei eth motor que hèr a mòir era economia en Aran

per Anna Geli

18

Entrevista

Juan Antonio Serrano: "Ei eth moment de hèr eth saut internacionau"

per Anna Sàez

Universitat Autònoma de Barcelona
 Servel de Biblioteques
 Biblioteca de Comunicació
 i Hemeroteca General

20

Roberto Buil

Fòrça satisfaccion per com va enguan era sason d'esquí

per A.S.M.

Passen e veiguen

Aué volem atirar era atencion des milèrs de lectors que liegen aguesta revista des de dehòra d'Aran. Coma ja saben, *Aran ath dia* ei ua revista deth Grop Segre que eth diari *Avui* repartís per tot Catalonha. Fòrça lectors s'an interessat per *Aran ath dia* pr'amor que coneishien era Val coma toristes. Aguesti visitants, mès, çò que dilhèu non s'an arturat a pensar jamès ei eth gran es-fòrç que hèr es aranesi entà que tot sigue prèst. Eth torisme met en marcha ua potent maquinària ena que cada pèça ei importanta. Des deth panadèr que li cau triplar era produccion de pan, enquiara encargada de recórrer de net es pistes de Baqueira entà deishar-les prèst entar esquí. Que toti compden. Çò que veirà ara seguida ei çò que passe quan arriben es toristes.

22

Baqueira

Eth gran paradís der esquí, damb mès de 100 km de pistes

per A.Geli

25

Servicis

Eth torisme que comòrte fòrça trabalh as servicis d'emergència

per A.G.E.

29

Comèrç

Era produccion de pan se multiplique per tres ena sason d'iuèrn

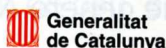
per Mikel Aristregi

Edite Diari Segre, S.L.U.
 Depòsit Legau: L-1160-05.

aran
ATH DIA

President: Robert Serentill Utgés.
 Director Executiu: Juan Cal Sánchez.
 Coordine: Anna Sàez Mateu.
 Maquetacion: Anna Barcala Sirvent.
 Impression: Lerigraf SLU.

Damb eth suport dera
 Generalitat de Catalonha

e eth Conselh Generau d'Aran

e era colaboracion dera

Collaboren en aguest numerò: Mikel Aristregi, Francèsc Boya, Aitor Carrera, Angelina Cases, Anna Geli, Xavi Gutiérrez, Eisharc Jaquet, Amador Marqués, Maria Monge, Jèp de Montoya, Alba Orrit, Jusèp Loïs Sans, Jordi Suïls, Xavier Ubeira e Andreu Vidal

Cò que no

ERA AITA CARA DETH TORISME

Entre un 80 e un 85% deth PIB que genèr Aran procedís deth torisme. Es visitants çò que dilhèu non s'an arturat a pensar jamès ei eth gran esfòrç que hèn es aranesi entà que tot sigue prèst. Eth torisme met en marcha ua potent maquinària ena que cada pèça ei importanta. Des deth panadèr que

on se ve

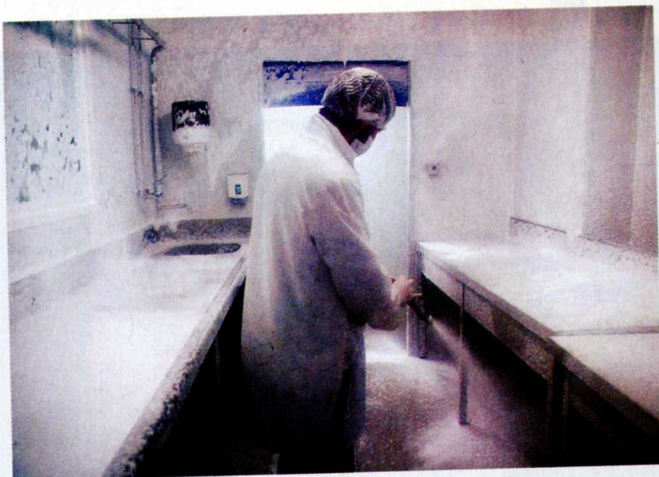
per Anna Geli

FOTOS: MIKEL ARISTREGI

li cau triplar era produccion de pan, enquiara encargada de recórrer de net es pistes de Baqueira damb un veïcul especiau entà deishar-les prèst entar esquí. Que toti compden. Çò que veirà ara seguida ei çò que passe en Aran quan arriben es toristes: passen e veiguen. S'estonaràn.

Era codina centrau de Beret ei tot un espectacle. Cau premanir minjar entara gentada qu'esquie. Es mesures higieniques son estrictes. Ena imatge de baish, eth moment dera desinfeccion

Era Val d' Aran, qu'a ua poblacion estable d'uns 10.000 abitants, pòt quadruplicar-se en epòques de maxima afloènci toristica d'iuèrn en tot arribar as 45.000 personas, com a passat enes darrèri Nadaus e com pòt passar en rèste de hèstes nacionaus que coïncidissen damb era sason dera practica der esport en iuèrn.

Atau donc, era primèra grana afloènci toristica comence en mes de noveme, damb eth pònt dera Constitucion, dempús vien es hèstes de Nadau, Cap d'An e Reis que dan pas ath mes de hereuèr entà acabar era darrèra afloènci toristica fòrta de Setmana Santa, que barre era sason dera man dera madeisha estacion de Baqueira Beret S.A que demore qu'eth solei de març non delisque massa rapid era nhèu d'abriu, pr'amor que non ei possible de cultivar-la pes nautes tempe-

Semblen cirurgians, mès son era equipa dera codina centrau de Baqueira.

ratures. Ues afloéncias torísticas d'estacionalitat que depenen massa deth clima, des periòdes de vacances, e des hèstes e qu'en iuèrn afècten mès directament as negòcis des nuclèus urbans mès propèrs ar airau esquiable coma eth Naut o eth Mieï Aran qu'ath contràri, en Baish Aran, enes pòbles de Les e Bossòst, a on era grana afloéncia torística la mèrque er ostiu e non pas en iuèrn. En aguesti moments, des deth Conselh Generau se trabalhe en un projècte de desestacio-

nalizacion toristica amassa damb era ajuda economica der Institut de Torisme d'Espanha, o Turespaña que pòirie veïr era lum ena pròplèu tardor. Er objectiu qu'ei véner es productes que pòt aufrir Aran, en lòcs que pòden interessar en mon e que, ara per ara, non son presentis, de manèra que çò que s'aufrís age mès gessuda internacionau e sigue mens estacionau.

Perque, qué passe s'un an non nhèue?. Es consequéncias economicas de sonque un

Es canons de nhèu s'an convertit enes complices imprescindibles entà salvar era sason quan era climatologia non acompanhe. Foncionen de manera inteligente.

an son pro decepcionantes entà pensar en dus ans seguidi o en tres, donques qu'eth torisme descendís drasticament e es conseqüències econòmiques non sonque afècten ara estacion d'esquí de Baqueira Beret, senon qu'afècten a ua molt bona part des nombrosi negòcis dera Val destinadi a balhar servicis basics e non tan basicis de 30.000 toristes qu' arriben en un moment puntuau. Era aucupacion mieja deth mes de gèr, en un an caracterizat pera manca de nhèu, viraue ath torn deth 39%, mentre que, per exemple, un an damb nhèu e en madeish mes, era aucupacion que pòt oscillar ath torn deth 75%. Eth motor d'ua importanta part dera economia aranesa d'iuèrn donc, no ei arren mèu qu'era conseqüència des nheudes, un ben naturau miaçat segontes es expèrts, peth cambi climatic. Donc, en un mon a on tot s'acabe per pagar, era nhèu qu'a estat massa abundua tostemp. Mès, quina ei era logistica que se met en foncionament ena estacion d'esquí e en rèste dera Val entà dar responsa as besonhs deth disparion torista?

Era Val, pòga pòc, qu'anat en tot cambiar eth sòn paisatge naturau entà dar responsa as besonhs e es desirs deth torista, que cada viatge ei mèu exigent e vò mèu facilitats entà desvolopar dera melhor manera possible es sues vacances. Er esquiaire que se met es esquís peth maitin e se dispausa a hèr es sues prumères baishades, non se n'apercep de tot eth trabalh qu'es responsables de cada airau de montanha dera estacion an premanit pendent tota era net; nhèu artificial, senhalizacion des pistes, era preparacion des madeishes, es aliments enes cafeteries, eca. Semble que per art de màgia, tot ei prèst sense eth mínim esfòrç mèu, darrèr de tot açò, i a per exemple, un elicotèr qu'aprovedís d' aliments totes es cafeteries dera estacion ivernau de Baqueira Beret e que transpòrte uns 1.000 quilòs de productes alimentris en un solet viatge. Mès, e eth

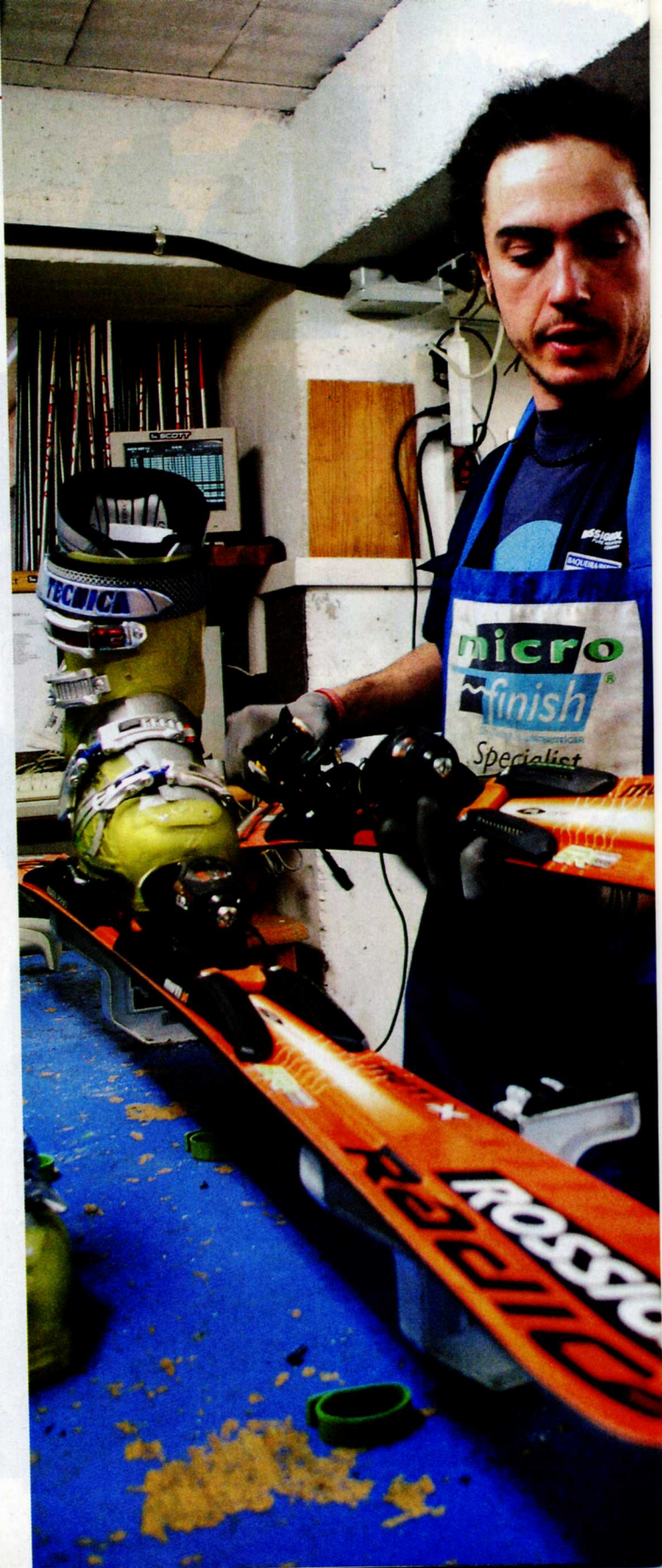

Es pistèrs de Baqueira-Beret son es uelhs qu'ac susvelhen tot.

En 'chiringuito' de Beret que trebalhe a tota maquina entà atier es esquiaires.

rèste dera Val? Quina resposta dan es diuèrsi establiments (majoritàriament regentadi e construidi pes madeishi aranesi e que passen per loguèr d'esquí, botigues de ròba d'espòrt, restaurants, bars, otèls, pubs, ecal) as besonhs primaris de tanta afloéncia toristica?. Ena panaderia Montes, per exemple, en Vielha, passen de botjar 300 quilòs de haria entara prodoccion de pan en octubre a botjar 900 quilòs eth mes de deseme. Coma exemple extrapolable a d'auti restaurants dera Val, Françoise España, propietari deth Restaurant Eth Bot, de Salardu a de besonh refòrci entà dies concrèti d'iuèrn "èm ua plantilha de 9 personas, mès bèth viatge è de besonh refòrci d'enquia 4 personas mès e ei complicat d'arténher. Ath delà, i a eth problèma que son gent que vien a esquiar e era restauracion non ei eth sòn ofici, pr'amor que se siguesse eth sòn ofici donques sonque n'auria de besonh 2 e seria mès tranquil". Eth client tanben sembla auer cambiat pendent es ans, "eth client der iuèrn a un nivèu adquisitiu mès naut" a despriet qu'era carta ei era madeisha enes dues sasons der an, era gent en ostiu minge mens, se consomís mens olha qu'en iuèrn, per exemple". Françoise tanben soslinhe qu'ena Val i a molta consciéncia de restauracion de temps à. "Es toristes, dempús d'esquiar s'a acostumen a agarrar eth coche e se desplacen tà anar a sopar". Se non nhèue? "donques que non auem alternatives, mès en ostiu èm a ans lum de, per exemple, es Aups, a on se i hèn fòrça activitats", e soslinhe que "nosati non auriem de idear arren pr'amor que tot ei inventat, sonque cau copiar e méter es mejans entà desvolupar aguestes activitats damb un shinhaus de colaboracion per part de toti, e coma exemples, donques barrar un circuit de mòtos en un lòc idonèu o hèr ua espècie de parc tematic naturau tà mainatges naut en Baqueira". En Miei Aran, en caplòc, er Otèl Turrull de dues estrèlhes foncione des des ans 40 e ei du-

Tot vire ath torn deth torisme. Enes imatges, un talhèr d'apariament d'esquís e ua treballadora der Otèl Montarto que deishe prèstes es installacions entara arribada des prumèrs clients

Quan es esquiaires partissen, es maquinas retracs trabalhen tora era net entà deishar es pistes prèstes.

Es servicis d'emergéncias que son prèsti entà hèr front ar espectacular increment de poblacion, que aumènte en qüestion d'ores bèri pònts o dies soslinhadi.

bèrt pendent tot er an. Era familha Moga- Forga tostemp i a estat des des inicis enquià arribar ara actualitat damb era intencion de convertir-lo segontes, Miquèu Mòga, en tres estrelhes. De 36 abitacions e un lotjament entà 85 persones, er otèl Turrull trabalhe damb molti grops d'origina disparièra autan en iuèrn coma en ostiu. "En iuèrn vien grops de francesi que passen ua setmana ena Val, e es dimenjades donques è gent de Tolosa, Pau, o Bordeux, entre d'auti". Abantes era gent venie entà mèns dies pr'amor qu'eth viatge

Er aumènt deth transit obligue as Pompièrs a hèr mèns servicis enes carretèrs dera Val d'Aran.

ère fòrça mèns long, ara era gent a mèns facilitat entà viatjar e se desplace melhor, donques se despartissen es vacances pendent tot er iuèrn e pòden vier mens temps mèns mèns viatges". Respècte as otèls de granes cadenes, Miquèu soslinhe que "nosati podem aufrir era familiaritat, e aquera la cèrque molta gent que non vò cap anar damb tot organizat e pr'amor que vòlen èster ath cant de gent dera Val donques qu'ei ua manera de viuer de mèns apròp era cultura deth parçan a on vas, e ath delà, com eth negòci ei tòn,

“EN BAISH ARAN SE COMSUMÍS MÈS GASÒIL PR’AMOR ERA GENT I VIU MÈS”

Oscar Puigdemasa despartís gasòil per tota era Val. En aguesti moments era sua empresa ei en tot daurir sedença en Aran pr’amor dera demana e pr’amor qu’era base dera madeisha se trape en Lhèida. Era sua foncion, ditz, “ei abastir de gasòil ara Val ja sigue entà cauhatge o tà bèth generador de restaurant qu’ei dehòra deth nuclèu urban e ei mancat de lum. Tanben despartisqui gasòil entàs maquinas trèirnhèus, vam entath nuclèu a on s’ i trapan e les aprovedim aquiù dirèctament, dempús eri son es que repòsten es machines, tanben despartisqui en otèls e particulars.. Totun, aciù era dificultat mès grana la trapam enes accèsi as cases, pr’amor

des carrèrs estrets, es coches a vitatges son mau parçadi e pr’ amor dera nhèu en iuèrn. “Entad açò tralham tamb un camion petit e 4x4 qu’ a ua capacitat de 4.000 litres”. Eth tralham en ostiu descendís notablament, donques que “aciù non i a guaire industria e era majoria der aprovediment ei entath cauhatge, per aquerò en ostiu practicament non despartim. Ei a finaus de noveme e prumeries de deseme quan mès tralham donques es negòcis e es cases hèn era prevision entar iuèrn. Tanben se nòte fòrça quan ei un iuèrn que nhèue o non pr’amor qu’ es otèls son mes uets e non an de besonh tant de gas, per exemple”. Un 80% deth gasòil, segon-

tes Òscar, la despartissen en iuèrn ” botjam apuprètz uns 1.000 litres de gasòil pendent tot er an, sustot en iuèrn, mès es prumèrs estudis calculen qu’ eth consum estimat d’Aran ei d’ uns 12 milions de litres ar an. En aguesti moments tanben auem era competència deth gas e fòrça des otèls nauï foncionen e foncionaràn damb gas, coma per exemple tot Val de Ruda donques qu’ei previst qu’arribe de França lèu er aprovediment”. Per zònes, en Baish Aran se consumís mès “pr’amor era gent i viu mès pendent tot er an, ath contrari qu’enes pòbles a on i a cases de dusaua residència, tot e que en Naut Aran aprovedim lèu en totes es pletes antigües”

Enquia que non se metec en marcha era subestacion de Baqueira (dreita), i auie fòrça problèmes. Cau tier en compde qu'eth consum energetic se multiplique en qüestion d'ores bèri dies.

Maquines trèirneus entà deishar prèstes es carretères e era subestacion de Baqueira.

sages tostemp de cuedar-lo tan ben coma pòs entà qu'aqueth client torne".

BAISH ARAN

En çò que tanh ath Baish Aran, en Bossòst, Josefa Campá Ané, ei era proprietaria dera botiga de rebremes era Esmeralda. Josefa, era mès petita des germanes, qu'anaua a exercir de mèstra, optèc per quedar-se ath soenh des sòns pairs e non se'n arreptís bric, ath contrari. Siguec donc quan decidic de transformar eth garatge en ua botiga de rebremes. "Ath començament volia plaçar-i ua libreria pr'amor qu'auia molta passion pes libres mès clarament vedia qu'eth negòci non ère enes libres senon enes rebremes, e atau siguec coma quedèc". Segontes Josefa, es mies ventes son en un 90% tà clients francesi e sustot enes mesi de junhsèga e agost; en iuèrn, es qu'esquien en Baqueira descubissen eth Baish Aran quan ja an vengut tara Val mès d' un viatge perque se vien tà pògui dies non s' entretien en baishar. Pera botiga pòden parar es francesi que van de pas tà Baqueira, totun, dieria qu'èm un lòc de mès reclam entàs clients des estacions franceses propères que vòlen vier a passar ua tarde en Espanha que non pas entath tipe de client que ven en iuèrn tà esquiar en Baqueira". Josefa hè ua comparativa d'alavetz enquiara "de hè 50 ans ençà a cambiat eth torista, es demanes e es sòs, pr'amor qu'ath començament es francesi gastauen mès e viegen mès soent, ara que se nòte molt quan en França ei hèsta".

Tres exemples deth Naut, deth Mieï e deth Baish Aran de comerci que vòlen reflectir en linhes generales quin ei eth comportament, es besonhs e es responses que dan es petiti establiments aranesi despartits per tota era Val a tota aquera afloéncia toristica e d' estacionalitat que depenen era grana mesura, autan coma Baquèira, sonque des talabardes de nhèu.

Josefa Campá ena sua botiga de Bossòst (baish). E ambient acuelhedor en Eth Bot.

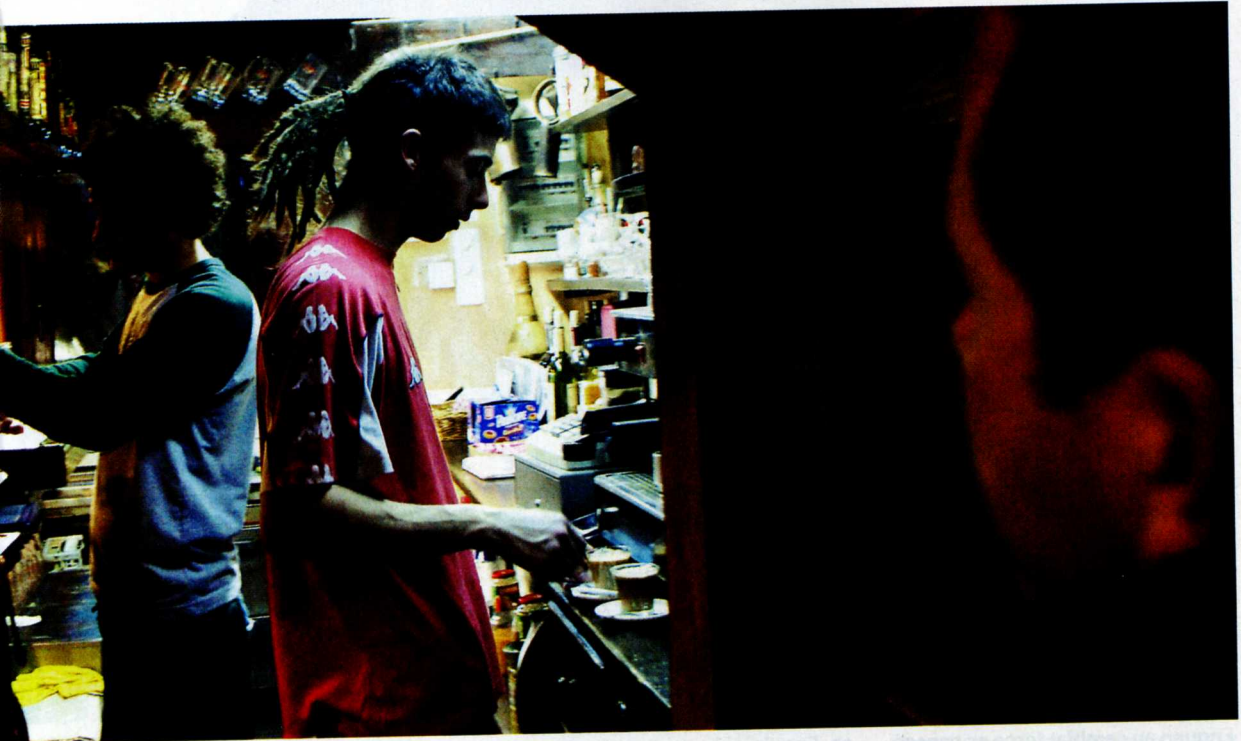
"ETH 80% DES PRODUCTES QUE VENEM SON DE CARA ATH TORISTA"

En pòble de Salardú sonque i a un supermercat que pòrte 30 ans en foncionament e que tanben da servici as pòbles mès propèrs com Unha, Bagergue, Tredòs o Gessa, totun e segontes eth que n'ei eth sòn responsable, Jordi Jaquet, de hè set ans ençà era manèra de trabalhar ei enfocada mès entath torista que non pas de cara ath pòble "pr'amor qu'auè en dia era gent deth pòble a moltes mès

facilitats e se voluden molt mès, podaria díder qu'un 80% des productes que venem son de cara ath torista". Quan mès trabalham ei quan ena Val i a mès toristes, ena Puríssima, enes Nadaus, en mes de hereuèr, Setmana Santa e 15 dies deth mes d'agost. Totun darrèrament tanben trabalham fòrça ben es mesi dera tardor". Eth supermercat ei dubèrt tot er an, totun, en epòques a on non i a tan-

ta afloència toristica sonque quede dubèrt ua quarta part der orari normal de sason. Un reflèxe dera conseqüència d'aguesta forma d'amiar a tèrme eth negòci alimentari e de productes de prumèra necessitat ei eth nombre de persones que son de besonh tà trabalhar en moments concretè, "en epòques fòrtes auem d'èster com a mínim quate persones treballant, eth rèste der an qu'èm dus".

En Baish Aran eth torisme ei basicament francés. Ei un tipe de torisme desparièr ath der esquí qu'arribe atrèt pera aufèrta comerciau e de prètz de poblacions coma Bossòst.

Eth totau de ventes tanben n'ei un exemple, "eth 70 % des madeishes se produsissen enes pònts mès fòrti dera sason d'iuèrn, e en mes d'agost, e tanben depèn coma què eth pònt en calendari donques trabalhes mès ues setmanes o ues autes. "Ua part plan importanta des productes que venem son entara gent que demore enes otèls e que vien a crompar çò qu'an de besonh en moment com per exemple era pasta de dents. Es clients que vien a hèr cromptes entà ua setmana sencera son era excepcion, e es que viuen enes dusaus residències se pòrten eth minjar de casa".

JUAN ANTONIO SERRANO

ETH CONSELHÈR DE TORISME deth Govèrn d'Aran se mòstre satisfèt damb er inici dera sason d'iuèrn dempús d'un an desastrós. Serrano cre que se quauqua leçon s'aprenec deth 2007 ei que cau insistir ena diversificacion dera aufèrta e ena desestacionalizacion e non demorar-se de braci plegadi a esperar que nhèue pr'amor qu' Aran a pro recorsi.

per Anna Sàez

FOTO: DEFOTO

"Aran encara a de hèr eth saut a Euròpa"

Est'an passat, quan Juan Antonio Serrano encara non ère conselhèr de Torisme deth Conselh Générau d'Aran, l'entrevistèrem en qualitat de president deth Grèmi d'Ostalaria dera Val d'Aran. Ère un an dificil, en qué era nhèu se hec a pregar en excès. Li rebrembam aquera preocupacion en tot iniciar era nòsta conversa.

Enguan an cambiat fòrça es causes, non?

Poderíem díder qu'enguan èm mès tranquilli. Es vacances de Nadau an anat fòrça ben, mès vau a díder qu'est'an passat, a despriet de que non auíem nhèu, eth Nadau tanpòc siguec ua epòca desastrosa entà Aran. Era aucupacion sonque estèc un 15% inferior ara d'enguan. Ei a díder, qu'eth Nadau tostemp acostume a anar fòrça ben, encara qu'era sason non ne vage tant. E, cèrtament, est'an passat siguec ua sason fòrça dolenta. Independentament dera menaça deth cambi climatic, sabem que cada dètz-e-ueit o vint ans, i a un iuèrn que non nhèue. Mès ara, damb era menaça

deth clima, açò mos espante mès. E guarda que quan non i auíem canons entà hèr nhèu artificiau ac auíem peyor. Mès ben, enguan non mos podem plànher. Era gent non a era man horadada, mès eth nivèu de consum non a baishat e era aucupacion ei bona.

Tostemp didem qu'eth torisme ei eth motor que mò era economia aranesa. Enquia quin punt ei atau?

Li darè ua data e veirà que non cau híger arren mès: entre eth 80 e eth 85% deth PIB que genèra Aran procedís deth torisme.

Cèrtament, ua data fòrça significativa!

S'a de tier en compde que nosati auem dues sasons fòrça importantes: er iuèrn e er ostiu. En iuèrn qu'èm un referent indiscutible, ei era nòsta sason estela. Mès er ostiu tanben ei fòrça important, auem uns nivèus d'aucupacion fòrça boni. Encara mos cau trabalhar fòrça ena desestacionalizacion deth torisme. I a fòrça trabalh a hèr. Mès tanben mos cau èster ra-

sonables e veir qu'ua causa ei alongar es sasons, e era auta ei arténher aumplir es places otelères damb quauque reclam alternatiu. Çò qu'en quinsevolh auta banda deth Pirenèu pòt èster un èxit de public, en Aran lèu ne se nòte.

De guairi lhets parlam?

Aguest ei era clau dera qüestion: parlam de 10.000 lhets. Auem ua capacitat otelèra brutau. Enes darrèri tempsi, per exemple, auem trabalh fòrça ena promocion deth nòste romaníc. E vau a díder qu'es disparières iniciatiues an auut fòrça bona acuelhuda. En quinsevolh aute lòc, parlaríem d'un gran èxit de convocatòria. Totun: aumplir 10.000 lhets damb romaníc o damb senderisme ei fòrça dificil. Açò s'a de tier en compde. Mos ac cau fomentar, e mos cau trabalhar mès... Mès qu'ei dificil.

Mès est'an passat, quan era nhèu non quège, se vederen es aurelhes ath lop.

Òc. Se quauquarren bon treiguèrem

deth darrèr iuèrn ei que toti siguèrem consciènti que non podem depèner exclusivament dera meteorologia, que mos cau cercar alternatiues. Era nhèu tostemp serà era nhèu, mès non podem demorar tan tranquilli en tot demorar que nhèue. Auem ua potencialitat toristica envejable e n'auem de trèir mès partit. Auem de trèir partit, per exemple, ara nòsta singularitat. Agust qu'ei un valor hijut qu'auem. Qu'èm un país singular, damb ua lengua e ua cultura pròpria. Auem recorssi naturaus, paisatgistics, artistic... Profitem-ac. Cau trèir rendiment dera completa aufèrta en balnearis qu'auem entà anar a cercar eth torisme de salut. E tanben, podem trèir mès profit dera nhèu. Er esquí nordic encara non l'auem espleitat pro. I auem d'incidir mès. Com ja e dit, se quauqua leçon aprenèrem deth 2007 ei que non tostemp nhèue e peth que diden toti es scientifics qu'an estudiat eth fenomèn deth cambi climatic, açò en futur serà cada còp mès abitau.

Ua bona manèra de desestaciona-

lizar eth torisme serie en tot promòir congressi.

Malerosament, aguesta continue en tot èster era nòsta matèria pendent. Non podem aufrir congressi pr'amor que non auem es installacions apropiades. E non les auem pr'amor qu'er ajuntament mès gran d'Aran, eth qu'aurie de promòir un palai de congressi, non ac a hèt. Vie-lha non a estat ara nautada des circunstàncies enes darrèr ans e per açò des deth Conselh Generau potenci-am es hèires e es convencions. Metem eth seme. Evidentament, non podem programar grani congressi se non auem es equipments de besonh, mès a trauers des hèires e es congressi podem començar a trabalhar. E açò qu'ei çò que hèm.

Es empresaris aranesi, guairi treballadors temporaus an de besonh?

Donques ei ua donada que digui apurètz, mès non creigui que m'enganhe se digui que 1.500 treballadors, a banda des que ja an contractadi eth rèste der an.

Aran ei ua mèrca toristica fòrça coneishuda e avalorada en Espanha. Cau hèr eth saut internacionau?

Efectivament, ath torisme aranes li cau hèr un saut e internacionalizar-se. Nosati ara auem un perfil de visitants fòrça concret: gent de classa mejanauta d'Espanya, Portugal e deth sud de França. Eth torisme francès ei, sus-tot, çò que se ditz torisme de proximitat: visitants que venen a comprar e se demoren a passar eth dia. E er espanhòu que vèrie un shinhau segontes era epòca der an. Atau, per Nadau, auem eth que popularament nomentam vips que venen a esquiar e ena tardor e era primauera, quan ei sason baisha, ven fòrça gent grana, torisme de tresaua edat que hè ua ar-turada en Aran camin de Lourdes. Ei ora de hèr un pas tà dauant e ampliar eth mercat. En sud de França mos coneishen fòrça mès... E en París? Que mos cau promòir mès en Euròpa. Auem d' arribar ath rèste de França, Bèlgica, Olanda, Reiaume Unit... Agust ei un rèpte important de cara ath futur.

ROBERTO BUIL

SON DIES de fôrça trabalh, mès Roberto Buil, director comerciau de Baqueira-Beret mos ac met facil e mos permet accedir a totes es installacions deth gigant der esquí. Ei impressionant descorbir tot çò que s'amague mès enlà des pistes. Ei era auta cara dera estacion, era mès importanta der estat espanhòu.

per A.S.M.

FOTO: MIKEL ARISTREGI

“Enguan auem ua des
melhors sasons des
darrèri detz ans”

Roberto Buil non amague era sua satisfaccion per com va era sason d'esquí. Era experiéncia ei un grad. Sap qu'encara quede tot un iuèrn peth dauant, mès es numèros que portam enquiara son boni. Pr'amor qu'es esquiaires s'ac tròben tot coma demoren, i a gent que trabalhe es vint-equate ores deth dia en tot hèr trabalhs que non se ven. Ei era auta cara der esquí. Era auta cara deth torisme. Çò que non se ve.

Encara demore fôrça sason peth dauant, mès quan ja an passat es vacances de Nadau, quin balanç hètz? Donques bon, un balanç bon. Plan segur qu'encara quede sason, mès dempús de Nadau podem díder que se non ei era melhor campanha des darrèri detz ans, ei era dusau melhor. Èm fôrça contenti. Enes dues setmanes que van deth 23 de deseme ath 6 de gèr an passat 130.000 persones

per Baqueira, çò que supause ua mejana de 9.000 esquiaires ath dia. Ua aucupacion fôrça nauta.

E açò beneficie a toti.

E tant! Es esquiaires crompen ròba, rebrembes, van a sopar, a préner copes, pernòcten... Quan es pistes son plees, tota era Val d'Aran ne ges be-

neficiada. S'era sason ei bona entà nosati, ei bona entà toti. E aguesta n'ei. Cau tier en compde que dempús de Nadau, quan era aucupacion baishe fôrça, auem arthenhut uns registres de 4.000 persones ath dia, e açò qu'ei molt, sustot se rebrembam que comencèrem era sason damb eth pònt dera Constitucion sense bric de nhèu.

Non nheuèc enquiath deluns 10 de deseme, lèu quan s'acabèc eth pònt.

Es canons de nhèu artificialu, ara per ara, son claus. Coma foncionen?

Donques ei fòrça coriós, pr'amor qu'ei ua causa fòrça complexa e fòrça simpla ath madeish viatge que toti auem vist bèth còp, mès que dilhèu non coneishem pro eth sòn foncionament. Es canons son dus tuèus que se complementen tot e èster independenti. Per un passe er aire e per aute, era aigua. Ena boca deth canon se produís era innivacion e es gotetes d'aigua pulverizadas a ua temperatura d'entre 4 e 10 grads jos zèro se convertissen en nhèu. Tot foncione a trauèrs d'un ordinador centrau qu'active automaticament es canons quan es condicions climatiques son es excellentes, pr'amor que quan mès heired hè, melhor entara produccion de nhèu. Jo creigui qu'ei mès coriós de saber co-

ma foncione, que non pas de vedèc, pr'amor que d'ençà que tot ei informatizat, ei parierà veir coma foncione un sector qu'un aute: tot son botons.

E com se hè entà qu'es pistes siguen prèstes tà prumèra ora deth maitin?

Donques en tot trabalhar quan partisen es esquiaires. Trabalham tota era net. Passam ues maquinas que se diden retracs en dus torns: de cinc dera tarde a ua dera maitiada e d'ua dera maitiada a ueit deth maitin. Dues persones per maquina. Ei un trabalh plan complexe, entara que cau èster prèst donques te trapes damb fòrça problèmes. Quan i a pòga nhèu, per exemple, tot se complique. Tanben ei malaisit trabalhar damb nhèu dura enes zònes de fòrça arribent. Alavetz que cau anar fòrça pòga pòc.

E dempús comence ua auta jornada entièrament desparièra.

Òc, quan daurim pistes cambie radicalment eth trabalh. Ei ora d'èster fòrça pendent dera seguretat des esquiaires, de plaçar barrats enes lòcs que pòden èster perilhosi, de barrar pistes o de daurir-ne. D'atier as usatgèrs des de toti es punts d'enguarda.

Guaire gent trabalhe en Baquiera?

Se hè dificil a díder damb exactitud. Èm mès de 400 sonque ena estacion pròpriament dita. Dempús i a un centenat mès de treballadors enes desparièrs restaurants. O sigue qu'entre 500 e 600... E aciu non compdi es monitors des desparièrs escòles d'esquí. Sonque en Era Escòla, i a 300 monitors contractadi e i a mès de cent petites escòles que trabalhen ena estacion de Baqueira-Beret.

Açò ei un pòble gran!

Era vertat ei qu'òc.

per A.Geli e Mikel Aristregi

FOTOS: MIKEL ARISTREGI

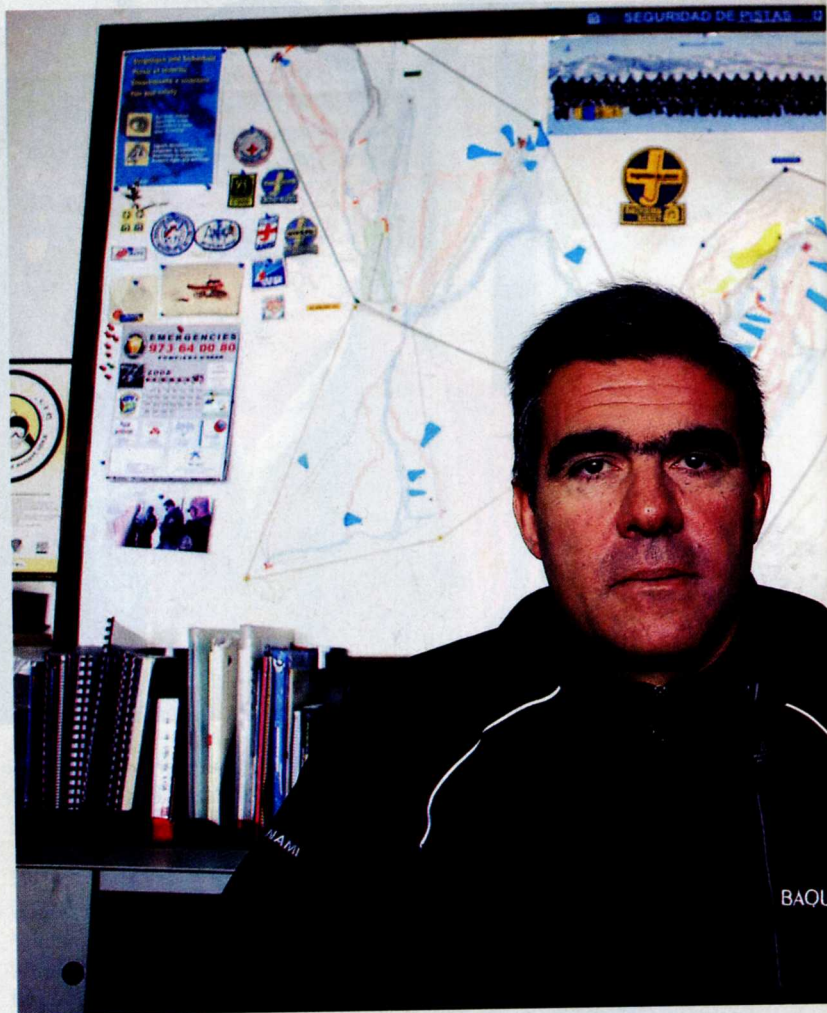
JORDI CARDONA
DIRECTOR DE MONTANHA
DERA ESTACION DE
BAQUEIRA BERET

Baqueira ei era mès grana zona toristica en iuèrn

Era estacion d'esquí Baqueira Beret S.A compde damb 104 quilomètres de pistes mercaades damb ua variada orografia de 1.922 ectares de domini esquiable despartides entre Baqueira, Beret e Bonaigua.

Aguesta superfícia, era mès grana zòna toristica en iuèrn, ei estructurada en diuèrs departaments que dan responsa as besonhs des que practiquen es activitats ena nhèu. Atau donc, trapam eth Departament de remontadèrs, tota era gent que met en foncionament es telesères e es telecabines e que compde damb un responsable en cada airau autan de Baquèira, Beret e Bonaigua. Eth departament de machines, que la coordine eth cap de pistes e dus responsables des dus torns. Eth cap de pistes tanben coordine eth plan de produccion de nhèu en base as besonhs qu'a era estacion en cada moment. "Baqueira à diuèrs punts d'emmagatzinatge d'aigua e toti son autorizadi pera Confederacion Idrografica der Ebro, mès en Catalonha auem er ACA, de manèra qu'èm autorizadi entà poder hèr a servir determinadi mètres cubics d'aigua que, un viatge hè-ta a servir pendent es mesi de noveme a març, era nhèu revertís ena montanha en forma d'aigua ena primauèra en tot delir-se damb eth solei", remèrque Cardona.

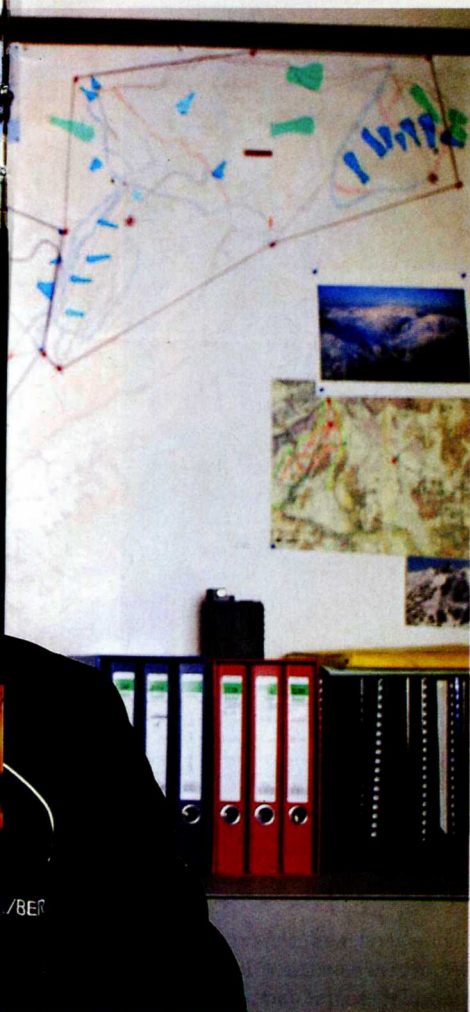
Un aute qu'ei eth departament de

seguretat des esquiaires e que da informacion sus er estat des pistes e era sua dificultat. Baqueira tanben coordine es zònes especificques der stadium, snow park e eth circuit de hons e fin finau, tanben da responsa ara coordinacion des accèsi e er estacionament de veïculs enes diuèrsi parcatges des entrades dera estacion autan com era neteja dera nhèu. Un servici que la formen ath torn de 300 personas que trabalhen paral·lèlament damb ua equipa tecnica de reparadors de machines retracs,

remontadèrs, eca. "Toti es treballadors passen pes còrsi qu'impatis era ACEM e que son dirigidis a toti es treballadors restacadi damb es departaments de montanha sustot as remontadèrs, as de machines, e un de fòrça important ei aqueth que hèm de cara ath client, donques pensam qu'era formacion deth personau ei plan importanta", soslinhe Cardona.

Plan segur qu'eth nombre d'esquiaires e de clients ei mès abondós en epòques de hèstes, "mès, nosati non aumentam era plantilha pr'amor

qu'auem de dar eth madeih servici damb 5000 que damb 10.000 esquaires". En ostiu, a compdar der 1 de junh e enquiar 1 de noveme era estacion se quede damb sonque 3 equipes de 15 personas cada ua e tà cada airau de Baqueira, Beret e Bonaiqua. Ei un trabalh que demane temps, per exemple "ua equipa de 5 personas a de besonh un mes e miei de revision per installacion e quan se hèn revisions extraordinàries son de besonh entre 5 e 6 personas e de 2 a 3 mesi".

CRISTINA BARRA
TRABALHADORA DETH
BURÈU DE TORISME DE
VIELHA

Era atencion dirècta ath torista

Era màger diferència entre eth torista d'ostiu e eth d'iuèrn ei que, en cas deth prumèr, ven a informar-se sus es activitats que pòt realizar en territòri, lèu tostemp sus rotes de senderisme; mentre qu'eth dusau ven a completar era activitat principau qu'a vengut a desvolopar: er esquí, explique Cristina Barra, trabalhado-

ra deth Burèu de Torisme de Vielha. "En iuèrn non aconselham hèr senderisme as toristes per risc de lauegi, pistes gelades e aguest tipe de problèms. Qu'èm constantament en comunicacion damb es disparièrs departaments deth Conselh Generau d'Aran, sustot damb es guardes de montanha, que mos passen es informes en cas que i age quauquarren que podesse afectar as toristes".

En iuèrn, era gent basicament ven a cercar otèls, restaurants, e activitats complementàries ar esquí, coma balnearis, romanis, musèus, eca. Tanben vien a preguntar sus er estat des carretèrs. En ostiu, eth 60-70 per cent des consultes que son restacades damb eth Parc Nacionau d'Aigüestòrtes.

JONHATAN LÓPEZ

RESPONSABLE DE PRODUCCION DE NHÈU ARTIFICIAU DE BAQUEIRA

Es canons que comencen a treballar er 1 de noveme

Baqueira compde apuprètz damb uns 500 canons de nhèu despartidi per toti es tres airaus esquiables des quaus 285 son en foncionament en Baqueira e uns 207 en airau de Beret. Un canons que comencen a trabalhar er 1 de noveme en tot demorar era aflluència d'esquiaires entath pònt de-

ra puríssima. "Èm 12 persones en tot compdar ath cap e ar encargat organizadi per torns de produccion de nhèu e de mantieniment". Eth departament de produccion de nhèu s'encastre laguens dera espleita de Montanha, totun aguest departament ei practicament autonòm pr'amor que

tanben se hè eth sòn pròpri mantieniment. Era produccion de nhèu la hèm pendent era net damb 3 persones, dempús i a un torn de dia e de vrespada que hèn eth mantieniment dera installacion", soslinhe López. Era nauetat ei qu'engoan es canons aprofiten er aire e era aigua d'ua manèra mès concrèta de sòrta qu'an de besonh mens aire entà lançar eth madeish volum de nhèu, açò vò dèder qu'optimizen era produccion de nhèu en tot redusir es còsti energetics. Aguesta nhèu se forme a mens 4 grads e damb ua temperatura umida, e a despriet qu'era temperatura ei mès baisha enes còtes nautes, enes mès baixes se produsís mès nhèu.

FRAN CARDEÑAS
DIRECTOR TECNIC DE TESVA

Se pòden
mobilizar 40
persones en
mens d'ua ora

Eth servici de transpòrt sanitari T.E.S.V.A. (Transpòrt e Emergències Sanitàries Val d'Aran) presente ua linha de trabalh estable ath long der an, encara que damb un notable augment deth numerò d'assistències enes mesi de mèis afluència toristica. Era mejana mesadèra de servicis des darrèri ueit ans ei de 300. Enes mesi de deseme, gèr, hereuèr e agost s'incremente notablament era activitat, sustot en servici d'emergències, e en servicis de transpòrt sanitari exterior, convencional e medicalizat, en tot arribar a doblar eth numerò de ser-

vics en aguesti darrèri (de 50 a 100 servicis mesadèrs).

En 2007, es mesi mèis loishi sigueren seteme, octubre e noveme damb 270 actuacions, mentre qu'en gèr e hereuèr s'artenheren es 420 intervencions. En aguesti mesi era plantilha qu'ei ath 100 per cent dera sua capacitat (9 persones ath long des 24 ores deth dia), e se demane disponibilitat as trabalhadors que non siguen de servici, que se les pòden somar adari es pompièrs voluntaris. D'aguesta manèra, se pòden arribar a mobilizar 40 persones en mens d'ua ora, en

cas d'ua emergència de grana envergadura, com poderie èster era queiguda d'un autobús.

En iuèrn predominen es assistències a esquiadors accidentadi e se trabalhe en Naut Aran; en ostiu predominen es rescats de montanha, e eth trabalh se concentre en Baish Aran. Era major complicacion ei era simultaneïtat des servicis d'emergències, quan son requerides diuèrses dotacions ath madeish temps en diparièrs lòcs dera Val d'Aran, com passe es mesi de major afluència toristica.

FRANCESC ROCHER

CAP DE SEGURETAT DERA ESTACION DE BAQUEIRA BERET

“Era seguretat comence pera prevencion”

“Era seguretat comence pera prevencion”, atau de concís ei Francesc Rocher, cap de seguretat dera estacion. Abantes de daurir era estacion mos asegurem qu’es pistes siguen ben senhalizadas e balisam totes aqueres zònes que mos semblen que son perilhoses o susceptibles de provocar un accident. Eth pistèr, nòm que pòrte aquest tipe de treballador, senhalize

e place pannèus informatius ath long der airau esquiable en tot informar ara tor de contròl, qu’ei era que dempús informarà der er estat des pistes e dera estacion as esquiaires. Un airau que la formen 42 pistèrs ath long de tota era sason d’iuèrn. “En temes d’accidentalitat, ei cèrt qu’a mès volum d’esquiaires tanben i a mès accidents, totun nosati balham un temps de res-

ponsa mieja entre er avis der accidentat e era arribada des servicis medics de 5 menutes e que la mantíem igual s’as fòrça o pòga gent accidentada”. “Çò que hèm ei trasladar er avis a un des 7 punts de S.O.S estrategicament situat mès apròp der accidentat. En aqueth moment arribe eth pistèr damb ua camilha e hè ua avaluacion der accident. Segontes eth tipe de maumesa se demanen mès recorsi, mès pistèrs o, eth madeish serà eth que la baishe enquiara ambulància”. Toti es punts SOS de Baquèira an minim a 2 persones laguens. En aguesti moments, toti es forfaits pòrten imprés eth numerò de telefon a on era gent pòt picar en cas d’ accident.

ROSA

UNITAT DE DESPARTIMENTS
DETH BURÈU DE CORRÈUS DE
VIELHA

Mès toristes, mès trabalh

Era unitat de despartiments deth burèu de Corrèus de Vielha non se ve lèu guaire alterada pera presència de toristes coma passe damb d'auti sectors aranesi, encara qu'eth trabalh aume- nte considerablament en dates concretes coma en vacances de Nadau, qu'eth trabalh pòt aumentar en mèd d'un vint per cent. "Era màger repercusion la notam ena activacion de

nuclèus petiti que, dehòra dera sason d'esquí, sòlen presentar ua activitat fòrça baisha o nulla, com ei eth cas deth nuclèu de Baqueira 1.500 e Tanau", ditz Rosa.

"Un aute problèma que mos solem

trapar son es retencions de veïculs ena carretèra d'accès ara estacion d'esquí de Baqueira-Beret enes qu'era afuència de veïculs e, en ocasions, era nhèu enes carretères compliquen eth despartiment en iuèrn".

JOSÉ ENRIQUE ARRÓ

DIRECTOR TECNIC D'ERA ESCÒLA D' ESQUÍ E SNOW "ERA ESCÒLA" DE BAQUEIRA BERET

Mès de 40
ans de servici
ar esquí

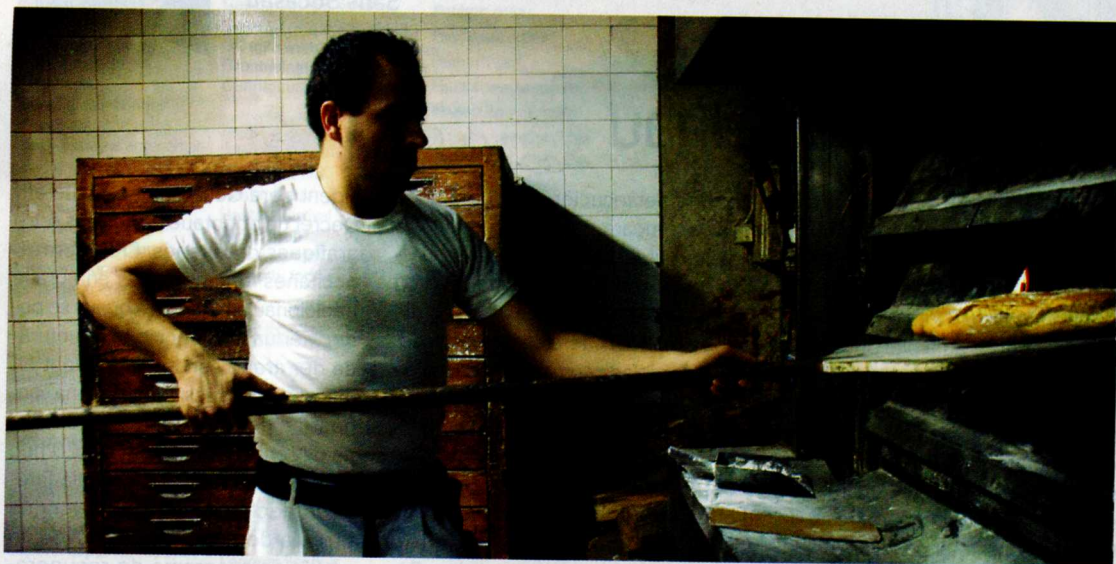
"Era Escòla" qu'ei ath servici des esquiaires des de hè 43 ans. Ua associacion que comencèc damb uns pògui aranesi e qu'actuaument compde damb mès de 300 treballadors autonòms en epòques fòrtes.

Jose Enrique Arró ei eth sòn director tecnic: "cada dia pugen a trabalhar uns 160 monitors en Baqueira, 40 en Beret, e uns 6 en Bonaigua,

totun en epòques concrètes de vacances, coma Nadaus o Setmana Santa, auem de besonh mès monitors, gent dera Val d'Aran (plan d'eri son joleni estudiants), o que vien de d'auetes estacions e que poderien arribar a èster ath torn de 100 monitors mès entre Baquèira, Beret e Bonaigua as quaus asseguram er allotjament, eth forfait e ues 6 ores de mejana entà desvolupar eth sòn treball".

"En setmanes baishes pòden arribar a èster uns 90 monitors que trabalhen enes tres airaus, mès en dies concrèti, podem arribar a véner apuprèt ues 100.000 ores", ditz José Enrique Arró.

CESAR MONTES MALAGÓN

PANADERÍA MONTES, VIELHA

Se triple era produccion

Cesar Montes pòrte ne mès ne mens que 21 ans de panadèr, e ei capinaut de non auer deishat de hèr pan ne un solet dia en tot aguest temps. Era sua longa experiéncia li permet èster fòrça exacte ara ora d'afirmar qu'era produccion de pan se triple enes mesi de maxima aflluéncia toristica. Un exemple plan illustratiu: aguest panadèr utilize 300 quilòs de haria es me-

si mès loishi, coma pòden èster octobre. En deseme, a de besonh ne mès ne mens que 900 entà hèr frònt ara demana. E a viatges, mès.

En dies concrèts com eth 31 de deseme, Cesar Montes pòt arribar a multiplicar per cinc era produccion de pan. Cau destacar qu'era Panaderia Montes, distribuís pan a tota era Val d'Aran.

MARTÍN URRUZOLA

RESPONSABLE DERA PLANTA DE LAUARIA INDUSTRIAU GOIARAN

40.000 quilòs de ròba

Era lauaria industriau Goiaran trabalhe basicament damb restaurants e otèls deth municipi de Vielha e Mijaran. "Es mesi de mès trabalh son es d'ostiu, ath delà des dates punta d'iuèrn (Pònt dera Puríssima, Nadau e Setmana Santa, ath delà des dimenjades) e, peth contrari, es mesi mès loishi son mai, octubre e no-

veme.", ditz Martín Urruzola, responsable dera planta.

Era setmana blanca de hereuèr tanben ei plan bona pera aflluéncia de francesi ena Val. En 2007, en mes de mai se heren 15.000 quilòs de ròba; en gèr se heren 35.000 quilòs, e en agost 40.000 quilòs de ròba.

VA DE LENGUA

per Josèp Loís
Sans SocasauDirector deth programa
entàra creacion dera ofici-
na Occitan en Catalonha

Pèire de Castelnau

Tostemp i an causes a rebrembar. Agust mes de gèr n'i a quate que voi destacar. (1) Eth dia 15 hec 800 ans dera mòrt de Pèire de Castelnòu. Ère eth legat deth Papa Inocenci III, en Lengadòc, e auie plei podèrs entà atacar eth catarisme e exterminarlo. Hec era vida impossibla ath comde de Tolosa Raimond VI, ath qu'excomuniquèc. Eth 15 de gèr de 2008 siguec assassinat, ena Camarga, pes seguidors deth comde. Aguesta data se pòt considerar coma era der inici der enfrontament dera glèisa catolica e França contra es occitans e es catalans qu'acabarie damb eth sòn occitanocatalan en Mureth er 11 de seteme de 1213 e qu'iniciarie un pro-

cès de persecucion ath pòble occitan, qu'encara dure. Aué en dia era glèisa catolica venère Pèire de Castelnau cada an en aguesta data en Carcassona e en Nimes. (2) Eth dia 21 hec 30 ans dera celebracion dera Assemblada constituïent deth Cercle d'Agermanament Occitano Catalan. En siguec escuelhut president eth catalan Josèp Maria Batista i Roca; er 11 d'hereuèr deth madeish an se constituïre en Perpinhan eth CAOC deth nòrd des Pirenèus qu'escuelhec de President ar occitan Robèrt Lafont. Eth CAOC perseguís un increment e ua milhora des relacions entre es dus espacis. (3) Eth 14 d'agust mes hec 25 ans qu'eth Pre-

sident dera Generalitat signaue eth Decret qu'adoptae es normes ortografiques der aranés. Èren normes occitanes fonamentades ena grafia tradicionau ath delà des quaus se podec hèr ua introduccion estructurada der aranés en ensenhament en tot convertir aguest encastre ena vanguardia dera recuperacion occitana d'Aran. (4) Eth passat dia 20 hec un mes qu'era Region Meddia-Pirenèus declarèc er occitan lengua pròpria dera Region e aprovèc un ambiciós programa de recuperacion dera lengua. Pògui mesi son tant apropiats entà hèr celebracions sus er occitan coma aguest. E, totun eth retard: Bon an tà toti!

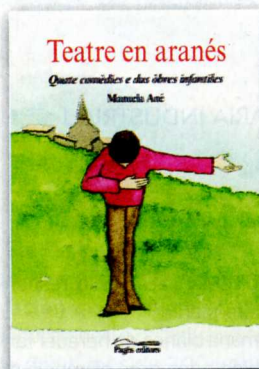
www.pageseditors.com
ed.pages.editors@cambrescat.es

Pagès editors

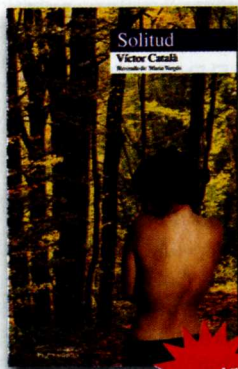
Garona
Libres
en aranés

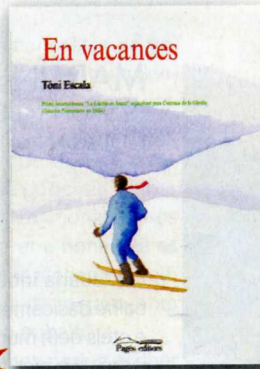
Libes en occitan dera Val d'Aran

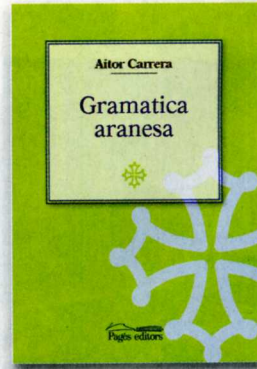
**Teatre en
aranés**
Manuela Ané

Solitud
Víctor Català

**En
vacances**
Tòni Escala

**Gramatica
aranesa**
Aitor Carrera

Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida - Tel. 973 23 66 11- Fax 973 24 07 95

DICCIONARI

A

Abletat: destresa
Abondós: abundant
Acorropar: agrupar
Aglan: aglà
Amiar: dirigir, conduir
Annau: anual
Aprendissatge: aprenentatge
Aprèner: aprendre
Aprovenir: proveir
Autanplan: fins i tot
Autocton: autòcton
Autrejar: lliurar
Uviatge: patrimoni

B

Barrar: tancar
Besonh: necessitat
Boludar-se: afanyar-se
Burèu: oficina

C

Caçaire, -a: caçador, -a
Capèra/capelha: capella
Catalòg: catàleg
Catla: guatlà
Cerèr: celler
Cèrvi: cèrvol
Còder: coure
Codinàr: cuinar
Codinèr, -a: cuiner, -a
Convivència: convivència
Cramba: habitació
Crambèr, -a: cambrer, -a
Creir: creure
Crompar: comprar

D

Defèner: protegir, prohibir
Dehòra: fora
Delà: allà, a l'altra banda
Delir: fondre
Descenduda: descens
Desir: desig
Devantau: davantal
Doç, -a, -i, -es: dolç, -a, -os

E

Engüeg: nostàlgia
Enlà: enllà
Estatjant: habitant
Estauviar: estalviar
Erós: felç
Eveniment: esdeveniment

F

Farrat: galleda
Fricòt: guisat

G

Gara: estació (també 'estació')

Garbolh: gentada

Garibaldièr: aventurer
Gat-garièr: gat salvatge
Generalizar: generalitzar
Gibrar: glaçar
Grandor: grandesa
Guairir: curar

H

Hèira/fira: fira
Hèsta: festa
Hestau: festival
Hicar: ficar
Homeria: forn de pa
Hometh: fogó

I

Iuèm: hivern

J

Joen, -a, -i, -es: jove, -s
Jornal: jornal

L

Lengua: llengua
Léser: lleure
Librar: lliurar
Licència: llicència
Lit: ànec
Lòc: loc
Lotjament: allotjament
Ludent: lluent
Lutar: lluitar

M

Magasèm: magatzem
Maitiada: matinada
Mestièr: ofici
Montanha: muntanya
Morralet: motxilla
Mòs: entrepà
Mosso: criat
Mossur: senyor

N

Nauèth: recent
Net: nit
Nheuarada/Nheuada: nevada

O

Obratge: tasca
Obtier: obtenir
Ocupacion: ocupació
Ostalèrs: hostalers
Ostiu: estiu
Ostiatge: estiuèig

P

Padena: paella
Paom: gall fer
Pardessus: abric
Partatjar: compartir/repartir

Passada: travessia
Peaina: colla
Pescajon: crêpe
Pèth nf: pell
Pinent nm: pendent
Pinson nm: grosella
Plasent, -a: agradable
Plasentèr, -a: tranquil
Pòcha: butxaca
Prètz, -i: preu, -s
Profitar: aprofitar

Q

Quilhar: aixecar
Quinsevolh: qualsevol

R

Réber: rebre
Reconeishut, -da: reconegut

S

Sajar: intentar
Sanglièr: porc senglar
Sauvar: guardar
Sòs: diners
Suenhar: atendre, tindre cura de
Supòrt: suport

T

Talhèr: taller
Tapatge: soroll
Temps: temps, època
Tempsada: temporada
Terren: camp
Territòri: territori
Torisme: turisme
Trapar: trobar
Tricòt: jersei

U

Usança: costum
Utilisar: utilitzar
Utís: instrument

V

Vier: vindre; convertir-se en (vier lhòc: tornar-se boig)
Véner: vendre
Vin: vi
Viuer: viure
Volontat: voluntat

VA DE LENGUA

per Aitor Carrera

Professor de lengua e lingüística occitanes ena Universitat de Lhèida

Escarèr o noguèr?

Eth darrèr dia se parlèc dera *escara* e dera *nòde*. Que se diguec que i a pòbles dera Val d'Aran qu'empleguen eth mot *escara* (d'origina germanica) e d'alti qu'utilizen eth sòn sinonim territorialu, *nòde* (d'origina latina). Era forma *escara* qu'ei un mot de tres terçons e mi-ei dera Val d'Aran, mentre que *nòde* aparten ath des Quate Lòcs, e en Pujòlo. Mès com en cau díder der arbe que produsís es *escares* o es *nòdes*? Aquerò qu'ei quauquarren que non se'n diguec arren. Se tà parlar deth frut auíem tres formes, entà hèr arrepòrt ar arbe non n'í a sonque dues. D'un costat er *escarèr*, que lo cau estacar a *escara*. D'un aute *noguèr*, que lo cau mèter ath costat de *nòde* e que proven deth latin vulgar *NUCARIU. A on se ditz *noguèr* e a on se ditz *escarèr*? Quini son es pòbles que diden era primèra forma e quini son es qu'empleguen era segona? Aquerò qu'ei un shinhau mès complicat, encara que tanpòc non ei arren de mau condar. Se parlam d'un ahèr dialectologic, es obratges de referéncia sus er aranés que son mès que mès es de Joan Coromines. Aqueth filològ catalan que mos precise regularaments s'un mot se ditz mès tà deçà o mès tà delà damb fòrça precision. Es sues informacions que son soent exactes, mès en çò que tanh ar arbe des *nòdes* o *escares*, non da informacions guaire clares, mès mèsleu contradictòries. Quina ei, donques, era distribucion d'aqueres formes? Aqueth que pense que *escarèr* s'emplegue a on se ditz *escara*, e *noguèr* a on se ditz *nòde* o *nòu*, s'engane. Aumens en partida. Es pòbles que diden *nòde*, que diden tanben *noguèr*. E qu'empleguen tanben eth mot *noguèr* es vilatges de Naut Aran qu'utilizen eth catalanisme *nòu*. Totun, ena zòna dera *escara*, er arbe non se ditz pas pertot *escarèr*. Donques, que i a endrets a on eth frut ei era *escara*, mès er arbe qu'ei eth *noguèr*. Mès non n'í a cap a on eth frut sigue era *nòde* e er arbe s'apère *escarèr*.

DOP
ARRÒS DELTA DER EBRE

DOP
AUERÀS DE REUS

DOP
HORMATGE DETH NAUT URGELH E ERA CERDANHA

DOP
ÒLI DETH BAISH EBRE-MONTSIÀ

DOP
ÒLI D'ES GARRIGUES

DOP
ÒLI CIURANA

DOP
ÒLI DE TÈRRA NAUTA

DOP
BODER DETH NAUT URGELH E ERA CERDANHA

PRODUCTES CATALANS · ERA ORIGINA EI QUALITAT

IGP
CEBAT DE VALHS

IGP
CLEMENTINES DES TÈRRES DER EBRE

IGP
LANGOÏSSA DE VIC

IGP
POLHASTRE E CAPON DETH PRAT

IGP
POMA DE GIRONA

IGP
TRUHES DE PRADES

IGP
TORRON D'AGRAMUNT

IGP
VEDÈRA DES PIRENEUS CATALANS

Catalonha ei un país damb ua gran diversitat de productes agroalimentaris. Tanben a, ar encòp, un gran respècte pera tradicion e un decidit esperit innovador. Tot açò hè possible multi productes de qualitat, ligat ath territòri e as processis d'elaboracion. Era Generalitat e era Union Europèa distinguiesen aguesti productes damb es sagèths DOP i IGP.

DOP

**DENOMINACION
D'ORIGEN PROTEGIDA**

IGP

**INDICACION
GEOGRAFICA PROTEGIDA**